

Barevný podzim a zelená skla, část první

Jak se tu již stává tradici, přinášíme další vyprávění z našich každoročních výprav do jižních Čech (nejen) za jihočeskými vltavíny. Expedice na počátku října 2008, o které se právě nyní dočtete, není rozhodně poslední tohoto podzimu. Tudíž podobně jako u V. expedice SAROS vám tedy už nyní slibujeme jedno, možná dvě další pokračování.

Svět vltavínů je lákavý. Už jenom proto, že každý si ten liboskvostný nerost rád najde s nádechem tajemství sám a pokud je ten „každý“ ještě k tomu alespoň mírně obeznámen s postatou vzniku tohoto druhu nerostu, je pro něj nález jakéhokoliv „střípku“ velkou výzvou.

Vltavíny patří do obecnější skupiny tektitů. Jsou to tedy přírodní skla vzniklá prudkým roztavením především křemičité hmoty při dopadu nějakého meteoritu na zemský povrch. Na zemi nalézáme například skla sopečná, ovšem tektity jsou mnohem vzácnější a zajímavější vznikají dopadem meteoritu, jehož tlaková vlna má právě za „vinu“ roztavení křemičité půdy v oblasti dopadu. Během následného vymrštění roztavené hmoty vysoko nad zemský povrch materiál pomalu tuhne a na zem už dopadá víceméně jako déšť „střepů kosmických katastrof“.

V případě vltavínů svůj impulzový úděl sehrál meteorit, který před 14,6 milióny lety dopadl do oblasti dnešního Bavorska a vytvořil dvojici kráterů Ries a Steinheim. Hmota roztavené půdy pak v roji tektitů napadala na území jižních Čech, řidčeji na jižní Moravu a jen nepatrně (podle posledních nálezů) i do odlehlých lokalit Čech. Vlivem geologických procesů a eroze se ložiska nalezišť vltavínů různě sunula po naší krajině, až skončila tam, kde nazelenalé průhledné a na skulptaci bohaté „střepey“ hledáme dnes.

První expedice letošního podzimu byla hodně spontánní. Naše původní hostitelka bohužel onemocněla, takže nezbyvalo nic jiného, než pro mě a Petra Komárka (současného vedoucího pardubické hvězdárny) narychlo sehnat jiné ubytování. Naštěstí, a my moc děkujeme, nám opět vyšel vstříc skvělý pan František Vaclík, předseda JIHOČASu a členy známého Ebicyklu zvaný Freddy. V pátek 10. října tedy s Petrem za krásného slunného dne vyrážíme směr Vysočina a Český Krumlov. Pomalou jízdou nám zajišťuje „masokombinát“ mnohačetných kamióňů s SPZ-kami nejbližší Evropy, byť dálnice jsou jen o kousek dál. S Petrem tedy nevěřičně kroutime hlavou a do kontrastu s nimi nádhernou přírodu zastupuje především rozmanité babí léto plné teplých odstínů zazimujících se listnatých stromů, létající cáry pavučin a desítky rozpláclych much všeho druhu na předním skle mého bílého Peguota 205.

V Sedle u Komařic, v chaloupce pana Vaclíka, si kolem sedmé večer hovíme a vyprávíme o minulé i budoucí astronomii. Rozpravy s panem Vaclíkem jsou vždycky úžasné, plné nezapomenutelných historek nejen z pozorování noční oblohy, ale i ze setkání se slavnými osobnostmi hvězdářské síně slávy nebo z vltavínových expedic JIHOČASu, jehož je pan Vaclík předsedou.

Další den, v sobotu, nás ranní mlha dostává do typické podzimní (ne)euforie, která se však rázem mění v nadšení při loku z hrnku s ovocným čajem. Už je to takový tradiční rituál, který nesmím před výjezdem na pole opomenout. Po krátké snídani pak s Petrem nasedáme do auta a vzhůru na vltavínovou lokalitu Nesměň – Ločenice –

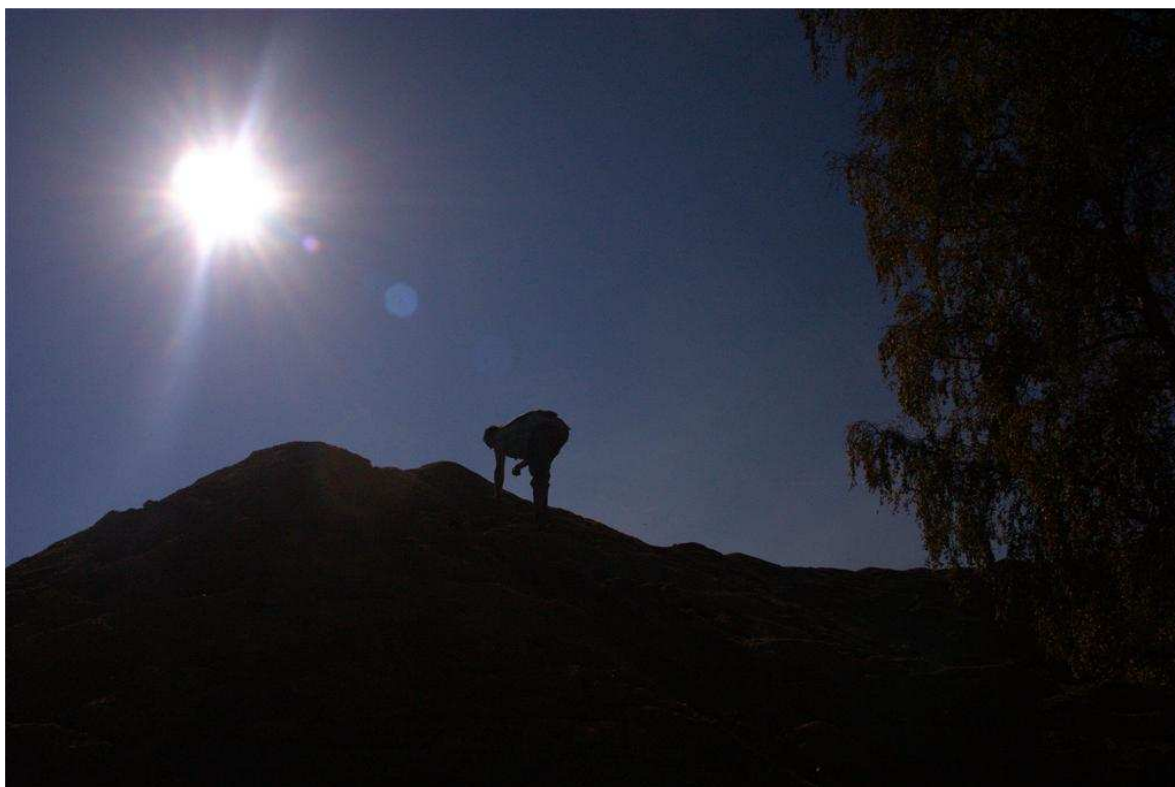
Chlum. Už za jízdy se mlha rozpadá a nám se odkrývá krásný kolorit podzimních Novohradských hor v dáli. Jakmile parkuji, mé oblíbené pole je právě pod vedením orby, takže neváháme a kráčíme si to k nedaleké pískovně, kde by mohl vyhozený materiál prošlý těžbou možná něco obsahovat. Bohužel, k naší smůle je sice nádherné počasí, sluníčko paří jako v letním ránu, ale pole jsou suchá a ani přebytečný materiál z pískovny na tom není o moc lépe. Po prvních třech hodinách hledání mám pouze já jeden úspěch. V kapse mi vibruje mobil, a tak se špinavou rukou rozepínám zip a zvedám hovor, který nepatří nikomu jinému, než veleslavnému Makalakimu. Ten už se svou přítelkyní brázdí námi prošlé suché pole, a to dokonce s malými úspěchy. Nakonec se přeci jen každý z nás stává majitelem malého zeleného střípku (snad kromě té Martinovy přítelkyně, která si však zajisté užívá i bez tektitů), a tak s nepříliš velkou spokojeností se vrháme do plánování druhé půli dne. Nebudu již příliš natahovat, nakonec se ocitáme o kousek dál, blíže k Besednici, kde se to jen hemží pravými „kopáči“. To, že kopání vltavínů je nelegální, jim zjista nevádí – stojí u lokality v tajemném diskuzním kroužku nad malou průhlednou nádobou plnou pořádných „kusů“, o kterých mně se může jenom zdát. Jakmile nás vidí, okamžitě se hlouček rozpadá a pánové mizí. Já s ostatními zatím vycházíme mezi jámami na povrchový průzkum, avšak bezúspěšně. Komickou situaci zajišťuje další banda kopáčů, o kterých jsme nevěděli. Z jednoho místa u obzoru se totiž z ničeho nic zjevuje jedna hlava, krumpáč, motyka, lopata ... a pak i celý chlap. S nohama na ramenou peláší pryč. Naše oči na něm zanechané rázem šokuje pohled na „zrod“ druhého kopáče z obzoru, třetího, čtvrtého ... ti chlapi tam snad bydlí ...

Já a přebytečná kupa ločenické pískovny. Počasí je krásné, ale moc nám to nepomáhá. Foto: Petr Komárek

Po jejich odchodu se vydávám k tomu místu a nestačím se divit. Jejich evidentně čerstvou prací je jáma přes 5 metrů hluboká a 3 metry široká. A to zdaleka není tak

veliká, jako jámy sousední. Je vidět, že krásné vltavíny jsou dneska vážně už spíš jen o penězích a těžbě, než o obdivu a kráse.

„Hraboši“ (nahore) před ločnickou pískovnou. Ta je sice v plném proudu, ale „hrabošům“ to nijak nevadí. Jdou si hlavně po zisku. Stejně jako „kopáči“. My hledáme tradičně povrchoým průzkumem (dole). Foto: Petr Komárek.

Ani tento výlet nám však za jinak krásného dne nenaskytl další úlovek; s Petrem se ještě vydáváme do Slavče, ale ani tam nás úspěch nečeká. S celkovým ponurým skóre vítězí Makalaki (4 malé střípky), po něm já (3 kousky) a pak Petr (1). Je nám v podstatě jasné, že zítřejší den bychom neměli promrhat bezvýsledným hledáním, ale spíš se poddat podzimní kráse jižních Čech. A taky že ano. Po (pro mě) konečně po dlouhé době pořádně prospané noci (které předcházelo krátké pozorování noční oblohy binarem 25x100 se známými a ženou pana VACLÍKA), jsme se v neděli dopoledne jednoznačně rozhodli. Jede se na Kletř.

A tenhle moment pro mě opět znamenal asi nejlepší část výpravy. Výstup byl po mnohých stránkách velmi neobvyklý. Ve žni blízcích se krajských voleb byla místní atrakcí volná vstupenka na lanovku pod taktovkou KDU-ČSL. Osobně nemám žádnou chuť v astronomickém článku vyjadřovat svůj politický postoj, nicméně asi vás nepřekvapí, že jsme s Petrem okamžitě začali dumat, které pak to vrcholy si asi „vzaly“ jiné politické strany. ODS Sněžku, ČSSD Říp, Zelení něco zarostlého ... Klínovec? Naše úvahy se však netěšili příliš velkému ohlasu, neboť (logicky) pod vrcholem byla většina lidí zástupcem právě zmíněné politické strany. Kdyby dali spíš zadarmo klobásku a nenutili lidi k lenosti z volné lanovky, určitě bychom smýšleli jinak. Tak jsme dojedli chutnou zaplacenou klobásku a vydali se (taky zadarmo) po svých s cílem zdravé chůze k vrcholu.

Úžasná scenérie vzdálených hor při pohledu z vrcholu Kletě. Dokonalou dynamiku do obrazu dodává podzimní kolorit a čistě blankytná obloha. Foto: Petr Komárek.

Jemné cirry byly to jediné, co blankytnou oblohu zle malovalo, jinak příroda svítila krásnými barevnými (převážně žlutými) lesy a po půli výstupu už byla vidět stěna inverze sužující kdesi velmi daleko severní polovinu českého území. Vypadala jako uhelný prach přecházející z pevného obzoru do modré oblohy. Samozřejmě to

nejkrásnější nás čekalo až na samotném vrcholu. K mému údivu ani tak teplota značně neklesla oproti teplotě tam dole a navíc nefoukal vítr. Bohužel kleťská observatoř měla zavřeno a Josefova rozhledna byla v rekonstrukci. Takže jsme se tak poflakovali mezi kameny, z Petra postupně skapal pot, jehož objem by patrně stačil k nakrmení dětí třetího světa (vláčel k vrcholu krosnu s technikou a oblečením), zkoušeli hledat Venuši na denní obloze (kvůli lokálním cirrům bezúspěšně) a hleděli ve skulinkách mezi stromy do vzdálených šumavských vrcholů, nad nimiž se tyčily rakouské Alpy. Byly nevýrazné, ale byly tam. Ani vrchol ale politický marasť neminul, námi ke Klínovci „odsouzení“ Zelení se vyskytovali zase tady. Největší obdiv tak proto patřil dvěma číšníkům, kteří v jednom kuse bez přestání čepovali a podávali mohutné řízky, či porce guláše, v místní restauraci. S Petrem jsme si poctivě vystáli frontu právě na ty řízky. A musím říct, že po tom výsostném výstupu a lezení po vrcholových skaliskách (kde jsem nedobrovolně málem zachraňoval dvě malé budoucí horolezkyně), to bylo úžasné nasycení. Spolu s malým neporušeným tektitem v ruce (nalezeným během včerejší výpravy) jsem jen holdoval krásně prožitému i zakončenému víkend.

Josefova rozhledna a barevný podzim. Prostě nádhera. Foto: Petr Komárek.

Do Pardubic (pod mohutnou inverzí a za šílené dopravní situace způsobené Velkou pardubickou) jsme pak dorazili k večeru s tím, že za 14 dnů využijeme státního svátku a vyrazíme na další honbu za jihočeskými vltavínami, případně odhalovat tajemství jiných jihočeských krás. Samozřejmě už (a ještě) nyní nesmím opomenout poděkování našim hostitelům – panu Vaclíkovi a jeho rodině.